

Особливості побудови комунікації (або комунікативних процесів) у людей, що перенесли контузійні пошкодження головного мозку на фоні психологічного дистресу

Дар'я Васюхіна

магістрантка кафедри психології,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: VasiukhinaDS@krok.edu.ua

Ольга Васильченко

доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри психології,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: olgaVM@krok.edu.ua,

ORCID: 0000-0002-2502-8072

Пошкодження мозку від дії вибухової хвилі є найпоширенішою проблемою серед всіх збройних конфліктів. Війна на теренах України не стає виключенням в кількості отриманих травм мозку.

Черепно-мозкова травма (ЧМТ) визначається, як механічне пошкодження черепа та внутрішньочерепного вмісту, що зумовлена зікненням, струсом або ударом голови та призводить до порушень нормального функціонування головного мозку [1]. Науковці виділяють декілька класифікацій ЧМТ: за характером ураження, видом, типом, формою, рівнем тяжкості, періодом перебігу та наслідками травми. Виділяють наступні клінічні форми ЧМТ: струс головного мозку, забій головного мозку та стиснення головного мозку [2].

Черепно-мозкова травма (ЧМТ) може впливати на міжособистісну взаємодію між людьми, особливо якщо травма відбулася в головній області, що відповідає за регулювання соціальної поведінки та емоційної реактивності. ЧМТ може призвести до різних порушень когнітивних та психологічних функцій, таких як зниження уваги, порушення пам'яті, зниження емоційної стійкості та інших. Ці порушення можуть впливати на здатність людини до ефективної міжособистісної взаємодії [3]. Люди з ЧМТ часто демонструють високий ступінь гніву, ворожості та емоційного стресу у своєму соціальному спілкуванні, що може негативно вплинути на їхні існуючі стосунки та посилити ізоляцію. Це впливає на рівень комунікативної компетенції, зменшення довіри до інших людей, погіршення емоційної стійкості тощо [4].

Контузійні пошкодження, особливо в рамках військових дій, йдуть поряд із психологічним дистресом одним деструктивним союзом для людини.

Психологічний дистрес можна визначити як унікальний стан емоційного дискомфорту, який індивід відчуває у відповідь на конкретний стресовий фактор або значну потребу, що може призводити до тимчасових або стійких негативних наслідків. Цей стан характеризується переживанням неспроможності адекватно вирішувати проблеми, змінами в емоційному балансі, а також почуттям дискомфорту, що може спричинити подальші негативні наслідки.

Воєнний час характеризується високим рівнем фізичного та психологічного

стресу для учасників конфлікту, включаючи військовослужбовців та цивільне населення. Вплив військових дій, екстремальних умов, постійного страху та невизначеності може спричинити серйозний дистрес [5].

В роботі були представлені результати емпіричного комплексного дослідження міжособистісної комунікації людей, що зазнали контузійних пошкоджень головного мозку – чоловіків-військовослужбовців, що проходили лікування в стаціонарі лікарні.

Проведене дослідження включало три етапи: теоретичний аналіз, емпіричну вибірку та аналіз отриманих результатів, використовуючи чотири психодіагностичні методики. В ході дослідження були використані: опитувальник Місісіпська шкала, опитувальник PCL-5, а також методика діагностики міжособистісних відносин Т. Лірі та методика “Тип поведінки в конфлікті” К. Томаса.

Контузійні пошкодження головного мозку мають значний вплив на міжособистісну взаємодію та комунікаційні процеси військовослужбовців. Більшість респондентів відзначали зміни у спілкуванні після контузії, такі як підвищена дратівливість, уникнення спілкування, швидке виснаження від спілкування та збільшення нетерплячості в суперечках. Також було виявлено, що високий рівень ПТСР корелює зі стратегією пошуку компромісу в конфліктних ситуаціях та знижує ймовірність обрання стратегії пристосування, а найбільш вираженими типами міжособистісної взаємодії серед військовослужбовців, що зазнали контузійних пошкоджень головного мозку, є авторитарний, агресивний та альтруїстичний типи.

Було здійснено аналіз взаємозв'язків між результатами різних методик, застосованих для дослідження впливу контузійних пошкоджень головного мозку на комунікативні процеси. Зокрема, було використано кореляційний аналіз, щоб виявити зв'язки між стратегіями поведінки в конфлікті та симптомами ПТСР. Симптоми ПТСР мають значний вплив на вибір поведінкових стратегій у конфліктних ситуаціях, що вказує на необхідність комплексного підходу до корекції поведінкових реакцій. Соціальний статус респондентів впливає на їхні стратегії поведінки в конфліктах та міжособистісні взаємодії, що має бути враховано при розробці програм психологічної допомоги.

Згідно з метою дослідження, однією з задач була розробка соціально-психологічного тренінгу. Враховуючи результати теоретичного аналізу та емпіричного дослідження, було розроблено соціально-психологічний тренінг для людей, що зазнали контузійних пошкоджень та їхніх близьких. Тренінгова програма складається з 8 занять та передбачає використання арт-терапевтичних технік та проєктивних методик.

Емпіричне дослідження підтвердило складність та багатогранність впливу контузійних пошкоджень головного мозку на міжособистісну взаємодію та комунікативні здібності військовослужбовців.

Аналіз та інтерпретація даних дозволяють зробити висновок про необхідність комплексного підходу до вивчення та корекції комунікативних

навичок та поведінки військовослужбовців, які зазнали контузійних пошкоджень головного мозку.

Список використаних джерел

1. *Basic Information about Traumatic Brain Injury and Concussion [Internet]. 2016 Jan 22. Available from: <http://www.cdc.gov/traumaticbraininjury/basics.html>.*
2. Педаченко Є.Г. Стандартизація в нейрохірургії. Київ: ДУ "ІНХ НАМНУ". 2019. С. 152.
3. Bigler E. D. *Traumatic brain injury and neuropsychological impairment: sensorimotor, cognitive, emotional, and quality of life outcomes.* Guilford Press. 2008. P. 12-19.
4. Нікітін В. Моделі міжособистісної взаємодії під час реабілітації пацієнтів з черепно-мозковою травмою. Збірник наукових праць Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Психологія, педагогіка, соціологія». 2018. №3 (50). С. 130-136.
5. Дембіцький С.С Вивчення психологічного дистресу в соціологічних дослідженнях: історія та методологія. Український соціум. 2018. № 1 (64).